

PROVINSIALE EKSAMEN
NOVEMBER 2021
GRAAD 9
NASIENRIGLYNE

EKONOMIESE EN BESTUURSWETENSKAPPE
DIE EKONOMIE EN ENTREPRENEURSKAP (VRAESTEL 2)

8 bladsye

NASIENRIGLYNE

EKONOMIESE EN BESTUURWETENSAPPE
(Vraestel 2)
GRAAD 9

AFDELING A

VRAAG 1

1.1 MEERVOUDIGE KEUSEVRAE

1.1.1	C ✓✓
1.1.2	D ✓✓
1.1.3	C ✓✓
1.1.4	D ✓✓
1.1.5	A ✓✓

10

1.2 PASITEMS

1.2.1	D ✓
1.2.2	G ✓
1.2.3	E ✓
1.2.4	F ✓
1.2.5	C ✓

5

1.3 WAAR OF VALS

1.3.1	Waar ✓
1.3.2	Vals ✓
1.3.3	Vals ✓
1.3.4	Waar ✓
1.3.5	Waar ✓

5

TOTAAL AFDELING A: 20

20

AFDELING B: DIE EKONOMIE

VRAAG 2: EKONOMIESE STELSLS

2.1 2.1.1 Markeconomie ✓ (1)

2.1.2 Die spotprent verwys na "Geen regering". Daar is baie min staatsinmenging in 'n markeconomie. ✓✓
(Enige ander korrekte en relevante verduideliking) (2)

2.2

Bepaalde ekonomie	Markeconomie	Gemengde markeconomie
2.2.2 Mnr. en Mev. Smit mag nie eiendom besit nie. ✓	2.2.1 Romerige Oliebolle se doel is om wins te maak. ✓	2.2.3 Regerings voorsien en entrepreneurs produseer. ✓

2.3 (3)

- Skade aan die omgewing vind plaas wanneer hulpbronne onttrek of vermors word. ✓✓
- Besoedeling deur oormatige produksie.
- Uitbuiting van werkers, veral in lande met min of geen arbeidswetgewing.
- Swakker geldeenhede loop 'n risiko wanneer 'n groot ekonomie 'n krisis in die gesig staar.
- Mense kom in die versoeking om meer te spandeer as wat hulle kan bekostig.
- "Brain drain" – hoogs gekwalifiseerde persone verlaat hulle eie land opsoek na beter geleenthede in ander lande.

(Enige ander korrekte en relevante antwoord, enige EEN vir 2 punte)

(2)
[8]

VRAAG 3: EKONOMIESE KRINGLOOP

3.1

A – Ondernemings/Firmas/Besighede ✓
B – Faktormark ✓

(2)

3.2.1 Die regering verskaf publieke/openbare goedere en dienste aan die huishoudings. ✓

Huishoudings betaal belasting aan die regering. ✓

(2)

3.2.2 Persoonlike inkomste belasting ✓, BTW/Brandstofheffings/Doeane belasting/Aksynsbelasting ✓
(Enige TWEE vir 1 punt elk)

(2)

3.3

Produksiefaktor	Vergoeding
Kapitaal	Rente ✓
Entrepreneurskap ✓	Wins
Natuurlike hulpbronne/Grond ✓	Huur
Arbeid	Lone/Salaris ✓

(4)

3.4

Voorbeeld: Lebo se ma koop kruideniersware by die plaaslike supermark. Sy betaal kontant in ruil vir die goedere wat sy gekoop het. ✓✓
(ENIGE relevante antwoord. Dit moet verwys na die betaling en ontvangs van goedere of dienste vir 2 punte)

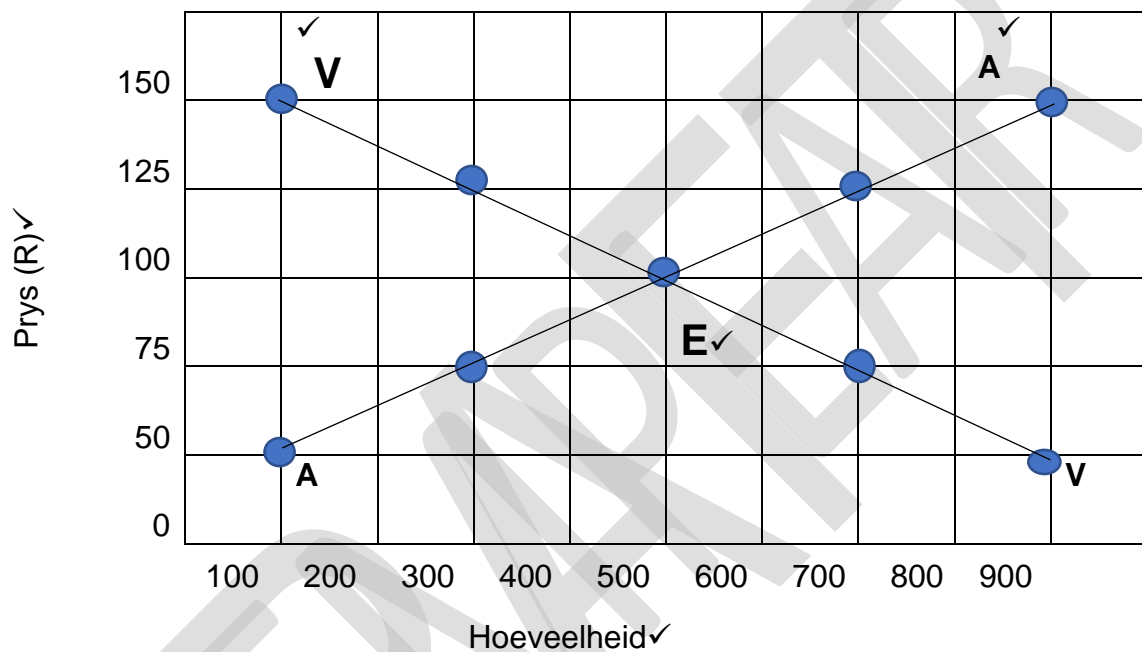
(2)

[12]

VRAAG 4: PRYSTEORIE

4.1 Wet van Vraag – Wanneer die prys van 'n produk toeneem, sal die hoeveelheid gevra ook afneem. As die prys daal, sal die hoeveelheid gevra ook toeneem/styg. ✓✓ (2)

4.2 4.2.1

(5)

4.2.2 R100 ✓

(1)

4.3 toeneem/verhoog ✓
Positiewe/direkte ✓

(2)

[10]

TOTAAL AFDELING B: 30

AFDELING C: ENTREPRENEURSKAP**VRAAG 5: SEKTORE VAN DIE EKONOMIE**

- 5.1
- Primêre sektor – Ontginning van rou materiale (vis) uit die natuur deur visserye. Hulle verskaf dit aan die fabriek in die sekondêre sektor. ✓✓
 - Sekondêre sektor – Verwerk die vis wat gevang is in die primêre sektor en verwerk dit in die finale produk (visvingers). Die produk word verpak en is dan gereed vir verspreiding na die tersiêre sektor. ✓✓
 - Tersiêre sektor – Die verpakte visvingers word versprei van die fabriek na groothandelaars en handelaars wat die finale produk aan die verbruikers en huishoudings verkoop. ✓✓
- (Enige ander korrekte en relevante verduideliking vir 2 punte per sektor) (6)
- 5.2 Herwinning is die terug stuur van goedere aan fabriek sodat dit verwerk kan word in nuwe goedere sonder dat nuwe rou materiale gebruik word. ✓✓
(Enige ander korrekte en relevante verduideliking) (2)

[8]

VRAAG 6: ONDERNEMINGSFUNKSIES

6.1

6.1.1	Tasneem ✓
6.1.2	Mary ✓
6.1.3	Seema ✓
6.1.4	Sipho ✓
6.1.5	Komello ✓

(5)

6.2

John verseker dat al die ander ondernemingsfunksies saamwerk om die onderneming se doelwitte te bereik. ✓✓

Hy het die inisiatief geneem om seker te maak dat al die ander funksies optimaal funksioneer. John kan besluite neem en bestuur die onderneming selfs al is hy nie aangestel.

(Enige ander relevante motivering en verduideliking wat relevant is tot die Algemene Bestuursfunksie vir 2 punte)

(2)

6.3

- Hou rekord van al die finansiële transaksies van die onderneming. ✓✓
- Beplan/beheer en bestuur die onderneming se finansies.
- Analiseer en doen verslag aan die algemene bestuur oor die finansiële aspekte van die onderneming.
- Bestuur die onderneming se kontantvloei, beleggings en eiendom.
- Maak seker die onderneming se rekening is betaal.
- Maak seker dat alle gelde is ontvang wat verdien word uit verkope.
- Berei die finansiële state voor.
- Betaal die inkomstebelasting oor aan SAID.

(Enige ander relevante en korrekte antwoord vir 2 punte)

(2)

[9]

VRAAG 7: BESIGHEIDSPLAN

- 7.1 7.1.1
- Gee 'n gedetailleerde beskrywing van hoe 'n onderneming sy doelwitte gaan bereik.
 - Dit sluit in inligting oor die onderneming se finansies, en die verwagte inkomste en wins van die onderneming.
 - Die besigheidsplan kan gebruik word as die onderneming wil aansoek doen vir aanvangskapitaal of die onderneming wil uitbrei.
- (Enige ander relevante en korrekte antwoord vir 2 punte). (2)

- 7.1.2
- Vaste koste: Koste/Uitgawes wat nie direk verbind kan word met produksie.
Dit bly dieselfde ongeag die hoeveelheid produkte wat vervaardig word. ✓
- Bv: huur✓/
 versekering/
 rente op lenings
- Veranderlike koste: Koste wat direk verbind word met produksie. Die koste hang af van die aantal produkte wat vervaardig word. ✓
- Voorbeeld: direkte/rou materiale✓
 Direkte arbeid (fabriekswerkers se lone)
(Enige ander korrekte en relevante antwoord.) (4)

- 7.2 7.2.1

<p>Sterkpunte:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sy het gekyk hoe haar ma kook en al die kennis wat sy kon bymekaar maak wat sy ook nou gebruik. ✓✓ • Sy doen navorsing en probeer nuwe resepte. <p>(Enige een van die bogenoemde vir 2 punte elk)</p>	<p>Swakpunte:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Om tyd te vind om skool by te woon, aan sport deel te neem en haar besigheid te bedryf.
<p>Geleenthede:-</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sy doen spyseniering en kits-stalletjies op naweke om haar besigheid te help uitbrei 	<p>Bedreigings:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Haar onderneming moes tydelik toemaak a.g.v. die COVID-19 pandemie. ✓✓

(2 x 2) (4)

- 7.2.2 Tydsbestuur – Sy moet haar tyd leer bestuur deur 'n skedule op te trek en take te prioritiseer, pligte en verantwoordelikhede te lys en haar opleiding eerste te stel. ✓✓ (2)

- 7.2.3 Lang-termyn doelwitte (1)
[13]

TOTAAL AFDELING C: 30

TOTAAL: 80